

ON OTHERNESS AND THE WOMAN AS THE OTHER IN SIMONE DE BEAUVOIRE'S EXISTENTIALISM

Maria-Rodica Iacobescu

Lecturer, PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In her famous work The Second Sex, a work that gave way to numerous interpretations, some of which are unfair and lack a solid argumentation, Simone de Beauvoir analyzes the condition of the female human being from an existentialist standpoint and brings out arguments from the spheres of biology, psychoanalysis and historical materialism to show how the female has been oppressed by the male throughout time, how she has been rejected and considered "the Other". She argues that women are sentenced to a lack of freedom and that the anchor of their freedom is in their status as the second sex. The main issue is not the otherness of the female as such, but the otherness that is nonreciprocal to the male. The author shows which are the prejudices and the myths that led to the assertion of a "feminine reality", why the female became "the other" and what consequences result, from the perspective of men.

Keywords: otherness, women as "the Other", liberty, existentialism, feminism

1. Introducere în feminismul existențialist al lui Simone de Beauvoir

În numeroase tratate de istoria filosofiei, în diverse studii și articole, personalitatea, existența și opera lui Simone de Beauvoir (1908-1986) sunt asociate cu filosoful Jean-Paul Sartre, disocierile făcute de exegeți axându-se, de cele mai multe ori pe originalitatea contribuțiilor aduse de gânditorul existențialist în domeniul filosofiei. Ideile sale cu privire la libertatea și responsabilitatea absolute, precum și teza potrivit căreia *existența precede esența* au bulversat peisajul filosofiei și Sartre și-a ocupat pentru totdeauna locul său, pe drept meritat, în panteonul masculin al filosofilor. În schimb, Simone de Beauvoir, nu a reușit să urce la fel de sus ca Sartre pe podiumul filosofiei, fiind considerată mai mult ca o teoreticiană majoră a feminismului, considerat, încă, de o parte a intelectualilor din întreaga lume, o pseudofilosofie. Însuși Sartre, în 1977, în *Le Nouvel Observateur*, nu arată prea multă bunăvoință față de filosofia partenerei sale declarând că: „*Ceea ce e minunat la Simone de Beauvoir este că are inteligența unui bărbat (și vedeți, în sensul în care vorbesc aici, sunt cam sclavagist) și sensibilitatea unei femei.*”

Simone de Beauvoir, a cărei lucrare celebră *Al doilea sex*, publicată în 1949, a inspirat mișcarea de eliberare a femeilor îndeosebi în anii 1970, nu este un simplu discipol al lui Sartre, relația subtilă dintre cei doi filosofi fiind adesea superficial înțeleasă. Ea nu este, așa cum a fost poreclită, *La Grande Sartreuse*, ci este un filosof autonom, a cărui gândire originală se distinge de cea a lui Sartre și a cărei operă trebuie receptată la adevărata sa valoare. Din păcate, De Beauvoir a contribuit și ea la această nedreptate, pentru că „a susținut întotdeauna că filosoful era Sartre și nu ea” (Daigle, Christine, 2006, p.61). S-a considerat romancieră și eseistă, nu filosof în înțelesul înrădăcinat, cel de creator de sistem filosofic. Dar, asemeni altor filosofi existențialiști, ale căror idei despre condiția umană nu se dezvoltă doar în tratate, ci și în texte literate sau poetice, și De Beauvoir dezvoltă în lucrările sale eseistice și literare o concepție existențialistă și fenomenologică. Eseul filosofic *Al doilea sex* arată că De Beauvoir nu a rămas în umbra lui Sartre, angajându-se, în numeroase pasaje, într-o interpretare liberă a ideilor sale și chiar delimitându-se clar de concepțiile acestuia.

Potrivit lui Kail, M. (2006), temele filosofice din *Al doilea sex* sunt o dezvoltare proprie a existențialismului lui Sartre care dislocă legăturile dualismului subiect-obiect și distinge între libertate și voință. Aceste idei au fost folosite pentru a denunța modul în care bărbații au respins

femeia ca pe Celălalt. De Beauvoir refuză dualismul subiectului pe care Sartre se străduiește să-l desubstanțializeze, și obiectul, pornind de la care Merleau-Ponty pune la îndoială conceptul naturii, concentrându-se asupra evaluării unei condiții specifice - a opresiunii femeilor. Ea nu juxtapune libertatea și situația; libertatea este dezvăluirea existenței, iar situația se prezintă ca fiind dezvăluită ea însăși, dispărută în libertatea subiectivității și în cea a altora, influențându-l la rândul său pe Sartre care și-a reevaluat mai târziu concepția individualistă asupra libertății. Problema diferențelor și a egalității între femei și bărbați se cristalizează în jurul libertății așa cum este teoretizată în filosofia existențialistă. Punctul de plecare în conceptualizarea acestei libertăți este interpretarea concepției lui Sartre că omul este condamnat să fie liber. De Beauvoir consideră că, dimpotrivă, femeile plasate sub tutela masculină suferă mai degrabă de lipsa libertății, sunt condamnate să nu fie libere și această absență a libertății face diferența între condiția femeii și cea a bărbatului (*apud* Dely, Carole, 2010, p.17). De Beauvoir ancorează libertatea femeii în limitele condiției sale, pentru că libertatea nu poate exista niciodată în afara unei situații date. Tudor Ghiddeanu consideră că ceea ce caracterizează, în principal, filosofia lui Be Beauvoir este, o morală a ambiguității” (1979). În existențialism, ambiguitatea nu mai este, ca în filosofia clasică, un defect al gândirii sau al acțiunii, ci dimensiunea autentică a faptelor umane. „Din acest punct de vedere, ambiguitatea poate fi definită ca o stare de neîmplinire necesară a realității umane, prezența unor contradicții care nu pot fi rezolvate. Aceasta rezultă din imposibilitatea de a-i oferi omului o „natură”, tendinței de a considera istoria sa ca o devenire căreia nu-i pot fi atribuite un sens, o direcție sau un scop. Sartre, Simone de Beauvoir, Merleau-Ponty, au așezat noțiunea de „ambiguitate” în centrul filosofiei lor, utilizând în dezvoltarea ei o dialectică proprie, menită a demonstra coexistența și tensiunea necesară a contrariilor fără speranța vreunei rezolvări pozitive. (Stere, E., 1979, p. 269-270).

Debarasându-se de psihologism și biologism în înțelegerea corpului femeii, arătând că existența acestuia nu poate fi separată de conștiință, evidențiază fragilitatea femeii ca subiect, condiționarea libertății sale de situația sa socială. Principala problemă nu este aceea a alterității feminine ca atare, ci cea a alterității sale nereciproce față de bărbat (*apud* Kail, M. 2006).

În eseurile sale, *Le Deuxième Sexe* și *La Vieillesse*, ea se apleacă asupra vieții a două categorii sociale marginalizate, femeile și persoanele în vârstă, făcând „o analiză istorică și fenomenologică pentru a înțelege realitatea trăită de persoanele aparținând acestor grupuri”(ibidem, p. 65). Construiește o proprie antropologie filosofică și o filosofie a istoriei și evită problemele inerente concepțiilor lui Sartre despre libertate.

2.Femeia ca Celălalt

Publicație de mari dimensiuni, cartea *Al doilea sex* este o operă revoluționară, considerată un fel de *biblie a feminismului* după care s-au orientat generațiile de femei care i-au succedat, în special feministele celui de-al doilea val. Apariția ei a stârnit totodată entuziasm și critici severe, fiind trecută de Vatican pe lista cărților interzise. Tema abordată este una îndrăzneță la vremea aceea, pentru că De Beauvoir abordează nu condiția umană, în general, ci pe cea a femeilor, în special. Lucrarea începe cu punerea sub semnul întrebării a acelei realități „misterioasă și amenințată care e feminitatea”(De Beauvoir, 1998, vol. I, p.24), a mitului „eternului feminin” perpetuat de-a lungul timpului în poezie și literatură, dar și la nivelul simțului comun. Pe vremea nominalismului, „feminitatea apărea ca o esență definită cu atâta siguranță ca și virtutea soporifică a macului” (*ibidem*), dar dezvoltarea științelor biologice și sociale a arătat că nu se mai poate crede în existența unor caractere imuabile ale femeii. Funcția de femelă nu este suficientă pentru a caracteriza femeia; ea nu este așa cum o definesc „amatorii de formule simple: un uter, un ovar” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.40). Autoarea apelează, în acest sens, la constatarea făcută de Donaldson cu privire la definițiile „bărbatul este o ființă umană-mascul, femeia este o ființă umană-femelă”. El a sesizat că, mai ales în psihanaliză, doar bărbatul este definit ca ființă umană, femeia fiind doar femelă care, atunci când se comportă ca o ființă umană, imită bărbatul. „ Psihanalistul ne descrie copilul, fetița chemată să se identifice cu tatăl și cu mama, ca scindată între tendințele „viriloide” și „feminine”; în vreme ce noi o concepem ca

ezitând între rolul de obiect, de Celălalt, care i se propune, și revendicarea propriei libertăți; așa se face că vom cădea de acord asupra unui anume număr de fapte: în special atunci când examinăm căile de evadare inautentică oferite femeilor. Dar nicidecum nu le vom acorda o semnificație identică cu cea freudiană sau adleriană. Pentru noi, femeia se definește ca o ființă umană aflată în căutarea valorilor, în interiorul unei lumi de valori, lume a cărei structură economică și socială este indispensabil să o cunoaștem; vom studia femeia dintr-o perspectivă existențială parcurgând în totalitate situația ei” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.79).

Pentru a înțelege cum se poate împlini o ființă umană în interiorul condiției feminine, autoarea pune în discuție, pe lângă punctele de vedere ale biologiei, psihanalizei și pe cele ale materialismului istoric asupra femeii. Ea vrea să arate ce anume a condus la afirmarea unei „realități feminine”, de ce femeia a devenit Celălalt și ce consecințe au rezultat de aici din punctul de vedere al bărbaților (vol. I, p. 38). De Beauvoir ancorează libertatea femeii în limitele condiției sale, pentru că libertatea nu poate exista niciodată în afara unei situații date. Debarasându-se de psihologism și biologism în înțelegerea corpului femeii, arătând că existența acestuia nu poate fi separată de conștiință, evidențiază fragilitatea femeii ca subiect, condiționarea libertății sale de situația sa socială. Principala problemă nu este aceea a alterității feminine ca atare, ci cea a alterității sale nereziproce față de bărbat (*apud* Kail, M. 2006). Principiile biologiei consolidează ostilitatea provocată de termenul de femelă într-o lume masculină și susțin ideea de bază a gândirii lui De Beauvoir, că femeia este Celălalt, fiindcă ea nu este altceva decât sexul său. Ea demască prejudecățile care stau la baza fundamentelor ontologice ale diferențierii sexuale. Noțiunea de sex se ascunde în spatele noțiunii de gen, dar ceea ce contează este corpul concret experimentat de subiect, nu cel descris de biologie, fiindcă nu natura este cea care definește femeia, ci societatea. La rândul ei, și psihanaliza definește femeia ca femelă, iar bărbatul ca ființă umană, și o neantizează atunci când afirmă că, ori de câte ori se comportă uman, imită bărbatul. De Beauvoir încearcă să treacă dincolo de perspectivele oferite de cele trei narațiuni majore: biologia, psihanaliza și materialismul istoric și recurge la ontologie pentru a explica condițiile sociale ale existenței.

Trecerea în revistă a mentalităților cu privire la femeie o determină să afirme că imaginea femeii a fost modelată de-a lungul istoriei de sexul masculin. Faimoasa frază „nu te naști femeie, ci devii femeie” (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.8) exprimă ideea că nu există o natură feminină prestabilită, „femeia fiind mai degrabă o realitate culturală decât un dat biologic” (Rotilă, Viorel, 2009, p.267). Femeia ca fapt cultural este rezultatul unor procese de construcție simbolică situate la originea istoriei umane. Chiar dacă dețin drepturile unei egalități formale, femeile nu pot pretinde că se situează dincolo de sexul lor. Identitatea feminină a fost construită de bărbați, iar între cele două sexe nu există o relație de recunoaștere reciprocă, în care cele două conștiințe se recunosc reciproc. Între cele două sexe există o ierarhie, iar femeia nu este altceva decât al doilea sex.

Această imagine alienată a femeii, modelată de cultura masculină dominantă, ipostaziază femeia în Altul. „ Femeia se caracterizează și se diferențiază în raport cu bărbatul, nicidecum bărbatul în raport cu femeia; ea e inesențialul față de esențial. El e Subiectul, el e Absolutul: ea este Celălalt” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.27).

Potrivit părerii lui Susanne Moser (2006, p.1-10), De Beauvoir a dezvoltat în *Al doilea sex* un concept al alterității care include trei forme de alteritate: prima, în care Altul este pus ca Altul la modul absolut, a doua în care alteritatea luptă pentru recunoașterea în care Celălalt este depășit în favoarea egalității și, în final a treia formă, când se ajunge la recunoașterea reciprocă a celui alt de către subiecți echivalenți.

Inegalitatea de gen nu este naturală, este un construct cultural al cărui scop este acela de a o întoarce pe femeie la alteritatea sa pentru a o face o ființă inferioară, doar o ființă biologică. Într-o lume în care cele două sexe ar fi egale, rămânând alteritatea dintre ele, atât bărbații, cât și femeile, ar fi mai independenți și mai liberi. Pentru a-și ilustra ideea cu privire la opresiunea femeilor, autoarea apelează la dialectica stăpânului și a sclavului dezvoltată de Hegel în

Fenomenologia spiritului. „Căci, în raportul stăpânului cu sclavul, stăpânul nu postulează nevoia pe care o are de celălalt; el deține puterea de a-și satisface această nevoie și nu o împărtășește; dimpotrivă, sclavul, trăind în dependență, speranță sau frică, interiorizează nevoia pe care o are de stăpânul său; urgența acestei nevoi, fie ea chiar egală pentru amândoi, joacă întotdeauna în favoarea opresorului și împotriva oprimatului: așa se explică faptul că eliberarea clasei muncitoare, de exemplu, a fost atât de lentă. Or, femeia a fost întotdeauna, dacă nu sclava bărbatului, în orice caz vasala lui; cele două sexe nu și-au împărțit niciodată lumea în mod egal” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.30).

În lăuntru al acestei relații, Stăpânul „afirmă Spiritul împotriva vieții riscându-și viața, dar și sclavul învins a înfruntat același risc” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.90). Femeia, ca existent, este dătătoare de viață, dar își transcende condiția vizând și recunoscând valorile impuse de bărbați, nu opunând valori feminine. „Bărbații, dornici să-și păstreze prerogativele masculine, au inventat această diviziune; ei nu au ținut să creeze un domeniu al femininului - sub semnul vieții, al imanentei- decât pentru a o ține pe femeie prizonieră în el; dar existentul își caută, în mișcarea propriei transcendente, justificarea, dincolo de orice specificitate sexuală: însăși supunerea femeilor este o dovadă în acest sens. Ceea ce revendică ele astăzi este recunoașterea ca existenți în aceeași măsură cu bărbații și nu supunerea existenței față de viață, a omului față de animalitate” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.91). Bărbatul are o conștiință de stăpân, el se impune negându-l pe altul și își păstrează această poziție găsind în femeie o ființă inferioară biologic, pentru a face din ea sclav. Atunci femeia devine Altul absolut, ființa ei depinzând de recunoașterea pe care i-o oferă bărbatul.

Deoarece inegalitatea dintre bărbat și femeie este construită din punct de vedere istoric și ideologic, De Beauvoir susține că femeia trebuie să devină creatoarea și stăpâna propriului destin, nu ca o femeie, ci ca om. Autoarea ia în considerare ideile psihanalitice ale Freud care explică sentimentul de alteritate al femeii, de a fi celălalt sex, în loc de unul dintre cele două sexe, prin diferențele de natură biologică și sexuală, dar crede că motivul principal este aspirația originară a sexului masculin de a domina sexul feminin. Bărbații sunt cei care au creat mitul conform căruia femeia trebuie să se sacrifice pentru bărbatul ei, dar mai grav este faptul că femeile însele au internalizat acest mit.

Vorbind despre alteritate, De Beauvoir spune că acest sentiment este cimentat de instituția căsătoriei și a maternității, în interiorul cărora femeile își pierd libertatea din cauza nenumăratelor obligații. „Destinul pe care societatea îl propune în mod tradițional femeii este căsătoria. Și în zilele noastre, majoritatea femeilor sunt căsătorite, au fost căsătorite, se pregătesc să se căsătorească sau suferă că nu sunt căsătorite. Celibatară se definește prin raportare la căsătorie, fie că este frustrată, revoltată sau chiar indiferentă față de această instituție” (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.8). Instituția căsătoriei, așa cum se prezintă ea de-a lungul timpului, din punctul de vedere al conținutului și al semnificațiilor, este radical diferită pentru femeie și pentru bărbat, trăsătura principală, spune De Beauvoir, fiind absența reciprocității (vol. II. p.152). Existența bărbatului ca individ autonom se justifică prin „munca pe care o furnizează colectivității”. Existența femeii, cantonată într-un rol reproducător și domestic, a fost subordonată dorințelor de împlinire ale bărbatului ca soț și tată. (*ibidem*, p. 153).

Mariajul a fost pentru femeie cel mai sigur mod de a-și asigura din punct de vedere economic și social existența, a fost un mod de a primi anumite avantaje oferite de bărbatul-suveran. În această alianță, bărbatul oferea protecție materială femeii, preluând „asupra lui și sarcina de a-i justifica existența”. Astfel, femeia se eschiva atât de riscul economic, cât și de cel „al unei libertăți ce trebuie să-și inventeze scopurile fără ajutorul nimănu” (De Beauvoir, 1998, vol. I. p. 31). Ea, în loc de a se afirma ca subiect, fugea de propria libertate și se reifica, devenind alienată, ruptă de transcendența sa. „Dar e o cale ușoară: sunt astfel evitate angoasa și tensiunea existenței autentice asumate” (*ibidem*). Instituind ființa femeii ca pe Celălalt, bărbatul devine complicele ei în această legătură în care ea îi este atașată fără a se revendica pe ea însăși ca subiect. „Or, ceea ce definește într-un chip cu totul singular situația femeii este faptul că, fiind,

ca orice altă ființă umană, o libertate autonomă, ea se descoperă și se alege pe sine într-o lume în care bărbații îi impun să se asume față de un Celălalt: se emite pretenția de a o fixa ca obiect și de a o hărăzi imanenței de vreme ce, perpetuu, o altă conștiință esențială și suverană îi transcende transcendența. Drama femeii este tocmai acest conflict între revendicarea fundamentală a oricărui subiect care se afirmă întotdeauna ca fiind esențialul și exigențele unei situații care o constituie ca fiind inesențială” (De Beauvoir, 1998, vol. I. p.91). Îndeplinindu-și îndatoririle conjugale, femeia câștigă anumite drepturi care se traduc în obligațiile pe care societatea le impune bărbatului căruia i-a fost sacrificată. De Beauvoir vede aici, încă o dată, aplicarea concretă a dialecticii stăpânului și sclavului: „oprimând, devii oprimat” (De Beauvoir, 1998, vol. II. p.228). Prin însăși suveranitatea lor, bărbații au devenit înlănțuiți, iar femeia s-a alienat în bărbat. „Ea știe că reușita cuplului, viitorul, fericirea ei, justificarea ei se află în mâinile altcuiva” (*ibidem*). Totodată, femeia își justifică existența prin calitatea de mamă. „Prin copil ea se realizează din punct de vedere sexual și social; deci prin maternitate instituția căsătoriei își capătă sensul și își atinge scopul” (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.231). Iată de ce, de-a lungul timpului, susține autoarea, femeile s-au consacrat în întregime căsătoriei și maternității, neinvestind în viața profesională și politică.

Doar munca îi poate garanta femeii o libertate concretă, crede De Beauvoir. Munca o ajută să iasă din încorsetarea dependenței de bărbat, o ajută să-și recucerească transcendența, să se afirme ca subiect (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.415). Dar și faptul că muncește este obiectul controverselor. Feministele aplaudă emanciparea femeilor prin muncă închizând ochii la confuzia creată de noul lor rol, iar antifeminiștii „afirmă că femeile emancipate de astăzi nu reușesc să facă nimic important în această lume și că, pe de altă parte, le este greu să-și găsească echilibrul interior” (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.416). Chiar dacă femeia nu se mai află sub dominație economică, situația ei ca ființă în lume nu este aceeași ca a bărbatului, nici moral, nici social și nici psihologic. Trecutul ei diferă de cel al bărbatului care a fost privilegiat încă din copilărie și a înțeles că vocația sa de ființă umană nu este contrazisă de destinul său de bărbat. Femeia însă este prinsă într-un conflict între rolul său de femeie și cel de subiect suveran. Dacă se devalorizează din punct de vedere sexual, se devalorizează și din punct de vedere social, fiindcă societatea a integrat în ea valorile sexuale. Ca să se manifeste ca individ complet, ca să fie egală cu bărbatul, femeii trebuie să i se permită accesul la lumea masculină, dar acest acces îi pune în pericol feminitatea. Femeii i se cere să fie frumoasă, cochetă, să seducă: „farmecul feminin cere ca transcendența, degradându-se în imanență, să nu mai apară decât ca o subtilă palpitație a cărnii” (De Beauvoir, 1998, vol. II, p.446).

Existența umană, în ansamblu, este un joc între transcendență și imanență, dar femeile au rămas cantonate în viața repetitivă și puțin creativă a imanenței. Pe parcursul cărții, De Beauvoir ilustrează situațiile în care femeile au renunțat la afirmarea lor ca subiect transcendent și autentic, acceptând un rol pasiv și alienat, cum ar fi cel de mamă, de femeie căsătorită, de receptacol sexual al libidoului masculin. „Nu există prezență a celuilalt decât dacă celălalt este el însuși prezent pentru sine: aceasta înseamnă că adevărata alteritate este aceea a unei conștiințe diferite de a mea identic cu ea” (De Beauvoir, 1998, vol.I., p.174). Susținând ideea existențialistă a libertății absolute, De Beauvoir arată că fiecare om, ca să se afirme ca subiect suveran și să se împlinească ca transcendență, îl reduce pe celălalt la sclavie. Dar, printr-o întoarcere dialectică, el devine neesențial pentru sclav. Ieșirea din această dramă necesită recunoașterea fiecărui individ în altul, fiecare afirmându-se în același timp pe sine și pe celălalt ca obiect și ca subiect, într-o mișcare reciprocă (*ibidem*). Însă, pentru femeie, lucrurile sunt mai complicate fiindcă ea „apare astfel ca neesențialul care nu se întoarce niciodată la esențial, ca un Celălalt absolut, fără reciprocitate. Toate miturile creației exprimă această convingere prețioasă pentru bărbat și, între altele, legenda Genezei, care, prin intermediul creștinismului, s-a perpetuat în civilizația occidentală. Eva nu a fost creată în același timp cu Adam, ci a fost extrasă din coasta primului bărbat. Nici nașterea ei nu a fost autonomă; Dumnezeu nu a ales în mod spontan să o creeze pentru ea însăși și pentru ca, în schimb, să fie adorat direct de către ea: el a sortit-o bărbatului; i-a

dăruit-o lui Adam pentru a-l salva de singurătate, în soțul ei este deci originea și rațiunea de a fi a Evei; ea este complementul lui la modul neesențialului ” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.175).

Împotriva celor care afirmă că, în domeniul culturii, femeile n-au creat opere de valoare, De Beauvoir susține că în niciun domeniu femeia nu s-a bucurat de aceleași șanse ca bărbatul. Această „înjosire sistematică la nivel colectiv” (De Beauvoir, 1998, vol. I, p.169) nu merge la esența problemei, la faptul că femeile nu s-au bucurat de drepturile și libertățile pe care le-au avut bărbații. Chiar de la apariția patriarhatului, femeile au fost menținute într-o stare de dependență, condiție ce servea atât intereselor economice ale bărbaților, cât și pretențiilor lor ontologice și morale.

3. Concluzii

Feminismul existențialist al lui Simone de Beauvoir ocupă „un loc dificil, ambiguu în articularea tradiției cu viitorul” (Rétif, Françoise, 1998, p. 12). Drumul spre eliberare al femeilor descris în *Al doilea sex*, așa cum arată Carole Dely (2010), este complex și dificil, ipotezele raționamentelor autoarei au fost refuzate de științele umane, contradicțiile s-au dovedit indisolubile.

După publicarea a aproape optzeci de ani de la monumentala operă *Al doilea sex*, condiția femeii occidentale s-a schimbat radical, chiar dacă mai persistă unele inegalități ca cea salarială sau absența parității în special în sferele puterii. Vechea lume s-a schimbat, femeile participă la viața publică și cea profesională, au acces la toate formele de învățământ, au independență economică, au activități intelectuale, împart cu partenerii lor sarcinile domestice și rolurile parentale. Ceea ce nu se va schimba niciodată este faptul că femeia are „un corp cu care trăiește, simte, un corp unic, dat la naștere și care se va dezvolta pe tot parcursul vieții” (Dely, 2010, p.24), corp care este o dimensiune a existenței sale. Corpul feminin nu mai este redus la dimensiunea sa sexuală sau la cea a maternității, iar viața nu se termină pentru femeile care devin mame. Diferențele produse de standarde inegale, despre care vorbește De Beauvoir, nu mai există astăzi în lumea occidentală. De exemplu, considerarea libertății creatoare ca valoare masculină, nu mai este de actualitate, pentru că există nenumărate femei care s-au manifestat în diferite domenii ale culturii.

BIBLIOGRAPHY

- Daigle, Christine** (2006), *Beauvoir : réception d'une philosophie*, în „Horizons philosophiques, Héritage et réception de la pensée existentialist”, Volume 16, numéro 2, Éditeur(s) College Édouard-Montpetit, Quebec
- De Beauvoir, Simone** (1998), *Al doilea sex*, vol.I și II, Editura Univers, București
- Dely, Carole** (2010), *Depuis le temps où Beauvoir nous écrit*, Revue web Sens public, Université de Montreal, novembre, <http://sens-public.org/article253.html?lang=fr>
- Fraisse, Geneviève** (2018), *Le Privilège de Simone de Beauvoir*, Editions Gallimard, Paris
- Galster, Ingrid** (2007), *Beauvoir: dans tous ses états*, Editions Tallandier, Paris
- Ghideanu, Tudor** (1979), *Percepție și morală în fenomenologia franceză*, Editura Științifică și Enciclopedică, București
- Kail, Michel** (2006), *Simone de Beauvoir philosophe*, Editions PUF, Paris
- Moser, Susanne** (2006), *Les trois concepts d'altérité chez Simone de Beauvoir*, Communication dans le cadre du XXXIème Congrès International de l'Association des Sociétés de Philosophie de Langue Française "Le même et l'autre. Identité et différence" à Budapest du 29. août au 2 septembre, 2006, <https://homepage.univie.ac.at/Susanne.Moser/artikel.html>
- Rétif, Françoise** (1998), *Simone de Beauvoir. L'autre en miroir*, Editions L'Harmattan, Paris
- Stere, Ernest** (1979), *Din istoria doctrinelor morale*, vol.3, Editura Științifică și Enciclopedică, București